

Zij weten dat voor hen geen toekomst bestaat; zij zijn daardoor ook vanzelfsprekend met den dood bevriend. Er wordt hier weinig gelachen. De vreugde is er niet meer dan een glimlach. „De kinderen schreien daar bijna nooit — maar hun verdriet is soms hartbrekend; het zou zelfs de hooge, strenge zon verteederen — Een kleine jongen schreit tegen een palmboom als tegen een zware plooi van Gods kleed — boven ruischt een hemelsch antwoord. In de stilte van dit land stijgen de woorden recht omhoog.” — De hindoe's ziet hij zoeken naar een synthese van uit- en inwendige harmonie. Zij zijn uitgestooten onder de uitgestootenen.

Een vuil emigrantenschip heeft hen daar gebracht. Maar ze neuriën soms onder het werk, want zij kennen hun dichters en zij lezen de boeken der Veda's.

De schrijver heeft de verschillende rassen, die zich in zijn arm land verzamelen tot het leven van paria's, lief — en de lezer voelt die liefde, die teeder en begrijpend en stil, als verzoenend opstijgt, — een liefde die verweven is met de herinneringen uit zijn jeugd.

Hij beschrijft zijn leven, dat niet hard was, eer gelukkig, bij zijn sterken, wijzen vader, zijn liefde-volle moeder. Maar over hen allen hangt de zwijgende schaduw der eenzaamheid — doch hij weet dat eenzaamheid goed is. Als wij menschen eenzaam zijn, is er immers geen hindernis tusschen ons en het eeuwige. Hij gelooft zelfs dat God hen die het meest liefhebben, eenzaam maakt. — opdat ze Hem beter zullen zien en kennen. Maar hij heeft aan den lijve ondervonden — (want hij werd „om te leeren” naar Europa gezonden) dat de eenzaamheid in de moderne stad oneindig valer is dan in de stilte der natuur. Onze stadsche eenzaamheid is als een dichte wal, die om ons ligt, — zij verbindt ons niet rechtstreeks met het eeuwige, want onze aandacht en gepeins moeten door een onafgebroken file van geluiden en feiten. De eenzaamheid van den Europeeschen stedeling lijkt veel op die van een mensch die zijn ziel verloren heeft. Helman zegt het wel niet met deze woorden, maar hij doet het ons gevoelen. Wij verleeren het onze ziel als een geheimzinnige werkelijkheid te voelen leven, en Albert Helman heeft met z'n boekje — dat als litteratuur nog niet volkomen rijp geacht mag worden — hoewel het zeer veel schoons brengt — een herinnering aan een ander, helderder en fierder, menschenstaat verlevendigd. Dat stemt ons dankbaar. We zijn er niet boos om dat hij Holland haat — dit vrije, wilde hart kan hier niet aarden. Hij haat de afgeschutte sfeertjes, de nette koeien in de weien; onze zelfvoldaanheid. Maar zijn mildheid ziet het aan en hij staart van uit zijn zolderkamer naar de sterren, die ook boven zijn ver land staan. En wat hem hoopvol maakt, dat is zijn geloof in den nieuwen mensch. „Ik buig mij voor den nieuwen mensch, die méér zal zijn dan die hem schiep en meer zal wezen dan zijn stamvader van Oost en West,